

ISBN 978-608-238-012-4

ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО МЕГУ
ТРАДИЦИОНАЛНОТО И СОВРЕМЕНОТО
Меѓународен симпозиум Охрид, 22-24 Септември, 2011

2

EDUCATION BETWEEN
TRADITION AND MODERNITY
International Symposium
Ohrid, 22-24 September, 2011

UNIVERSITY "SS. CYRIL AND METHODIUS" - SKOPJE
FACULTY OF PHILOSOPHY
INSTITUTE OF PEDAGOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОГИЈА

EDUCATION BETWEEN
TRADITION AND MODERNITY

International Symposium
Ohrid, 22-24 September, 2011

ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО
МЕГУ ТРАДИЦИОНАЛНОТО
И СОВРЕМЕНОТО

Меѓународен симпозиум
Охрид, 22-24 Септември, 2011

INSTITUTE OF PEDAGOGY
UNIVERSITY "SS. CYRIL AND METHODIUS" - SKOPJE
FACULTY OF PHILOSOPHY - SKOPJE

**EDUCATION BETWEEN TRADITION
AND MODERNITY**

*International Symposium
Ohrid, 22-24 September, 2011*

ИНСТИТУТ ЗА ПЕДАГОГИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ - СКОПЈЕ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ – СКОПЈЕ

**ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО МЕЃУ
ТРАДИЦИОНАЛНОТО И СОВРЕМЕНОТО**

*Меѓународен симпозиум
Охрид, 22-24 Септември, 2011*

TOM 2

Skopje, 2013

Design & print:

Bomat Graphics

Proofreading in English:

Aneta Naumovska, M.A

Proofreading in Macedonian:

Biljana Bogdanoska

Circulation:

300

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

37(062)

EDUCATION between tradition and modernity : International symposium, Ohrid, 22-24 September, 2011 = Воспитанието и образованието меѓу традиционалното и современото општество : Меѓународен симпозиум, Охрид, 22-24 септември, 2011 / [editorial board Aneta Barakoska ... и др.]. - Skopje : Faculty of philosophy, Institute for pedagogy, 2013. - 2св. (498, 530 стр.) : табели ; 24 см

Текст на англ. и мак. јазик. - Фусноти кон текстот. - Библиографија кон трудовите

ISBN 978-608-238-011-7 (Том 1)

ISBN 978-608-238-012-4 (Том 2)

1. Насп. ств. насл.

а) Воспитание и образование - Собири

COBISS.MK-ID 93376778

Editor:

Full Professor Aneta Barakoska, PhD, Republic of Macedonia

Publisher:

University "Ss. Cyril and Methodius" - Skopje

Faculty of Philosophy - Skopje

Institute for Pedagogy

Republic of Macedonia

For publisher:

Goran Ajdinski, PhD

Editorial board:

Full Professor Aneta Barakoska, PhD, Republic of Macedonia

Full Professor Vera Stojanovska, PhD, Republic of Macedonia

Full Professor Suzana Miovska-Spaseva, PhD, Republic of Macedonia

Full Professor Zorica Stanisavljević-Petrović, PhD, Republic of Serbia

Full Professor Sladzana Andzelković-Petrović, PhD, Republic of Serbia

Full Professor Hashim Muminovikj, PhD, Bosnia and Herzegovina

Full Professor Liljana Todorova, PhD, Republic of Bulgaria

Full Professor Viara Gyurova, PhD, Republic of Bulgaria

Full Professor Marko Alerić, PhD, Republic of Croatia

Full Professor Jasmina Starc, PhD, Republic of Slovenia

Assistant Professor Elizabeta Tomevska-Ilievska, PhD, Republic of Macedonia

Assistant Professor Alma Tasevska, PhD, Republic of Macedonia

Assistant Professor Elena Rizova, PhD, Republic of Macedonia

Program and Organizational Committee of the Symposium:

Full Professor Aneta Barakoska, PhD

Full Professor Lena Damovska, PhD

Full Professor Vera Stojanovska, PhD

Full Professor Suzana Miovska-Spaseva, PhD

Full Professor Zoran Velkovski, PhD

Full Professor Natasha Angeloska-Galevska, PhD

Full Professor Jasmina Delcheva-Dizdarevikj, PhD

Assistant Professor Elizabeta Tomevska-Ilievska, PhD

Assistant Professor Alma Tasevska, PhD

Assistant Professor Elena Rizova, PhD

The International Symposium and the publishing of the Proceedings were financed by the Faculty of Philosophy, "Ss. Cyril and Methodius" University - Skopje.

TOM 2

Chapter VI Research in education

Natasha Angeloska-Galevska RESEARCH IN EDUCATION - HISTORICAL DEVELOPMENT, STATES AND PERSPECTIVES	16
Татјана Атанасоска ШТО ИСТРАЖУВАМЕ ВО ВОСПИТАНИЕТО?	24
Деан Илчев ПЕДАГОШКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА ВО ФУНКЦИЈА НА РЕФЛЕКСИВНОТО ПОУЧУВАЊЕ	30
Станковска Гордана, Пандиловска Светлана ЗНАЧЕЊЕТО НА ИСТРАЖУВАЧКАТА РАБОТА ПРИ ЕДУКАЦИЈАТА	37
Marko Alerić, Tamara Gazdić-Alerić POKUŠAJ DOPRINOSA OBJEKTIVNIJEM VREDNOVANJU UČENIČKIH PISANIH RADOVA/ESEJA	45
Slađana Anđelković IMPROVING THE QUALITY OF METHODOLOGICAL PRACTICE OF STUDENTS AS STRUCTURAL ELEMENT OF PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE TEACHERS	56
Mirsada Dzaferovic RESEARCH ON THE APPLICATION AND PERSPECTIVES OF ACTIVE TEACHING AND LEARNING METHODS	64
Siniša Opic USING FACTOR ANALYSIS IN PEDAGOGY	74
Veska Guviiska QUANTUM EFFECTS IN PEDAGOGY	81
Silvia Varbanova EQUALITY AND QUALITY IN EDUCATION	87

Chapter VII

Lifelong learning in contemporary society

Elena Rizova LIFELONG LEARNING AS A CHALLENGE AND NECESSITY IN MACEDONIAN SOCIETY	96
Светлана Пандилоска Грнчаровска ПОДГОТВЕНОСТА, МОТИВИРАНОСТА И ОБУЧЕНОСТА НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА СТИМУЛАЦИЈА НА КЛУЧНИТЕ КОМПЕТЕНЦИИ ЗА ДОЖИВОТНО УЧЕЊЕ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ	105
Чаловска Соња СОСТОЈБИ И ПЕРСПЕКТИВИ НА ДОЖИВОТНОТО УЧЕЊЕ КАКО ОБРАЗОВНА СТРАТЕГИЈА	114
Vlara Gyurova QUESTIONS AND CHALLENGES TOWARDS POLICY AND GOVERNANCE OF ADULT EDUCATION.....	121
Михајловски Владимир НОВИ ПАРАДИГМИ ВО ЕДУКАЦИЈАТА НА ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИТЕ КАДРИ ВО РМАКЕДОНИЈА	129
Jasmina Romanova THE NEED AND IMPORTANCE OF LIFELONG LEARNING IN CONTEMPORARY SOCIETY.....	142
Vanya Bozhilova LIFELONG LEARNING – A COMPREHENSIVE CONCEPT FOR CONTINUOUS IMPROVEMENT OF COMPETENCES OF ADULTS.....	149
Snežana Mirkov ULOGA UČENJA UČENJA I RAZLIČITIH TIPOVA ZNANJA U RAZVIJANJU KONCEPTA DOŽIVOTNOG UČENJA.....	158
Biljana Cvetkov Dimov FROM EDUCATION AND TRAINING AT THE FACULTIES OF EDUCATION TO THE LIFELONG LEARNING OF EDUCATORS AND TEACHERS	167

Chapter VIII

Methodological aspects of contemporary teaching

Marija Tofovikj-Kjamilova, Elizabeta Tomevska –Ilievska DEVELOPMENT OF LANGUAGE LITERACY - STATES AND PERSPECTIVES	174
Jasmina Delcheva-Dizdarevikj THE COMPATIBILITY OF THE SCHOOL PROGRAMS WITH THE COURSEBOOKS FOR MACEDONIAN LANGUAGE IN GRADES 1 AND 2	181
Маја Рауник Кирков ИНИЦИЈАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ВО ОДНОС НА ПРЕДМЕТОТ „ЛИКОВНОТО ОБРАЗОВАНИЕ“ ВО 21 ВЕК.....	187
Biljana Jeremikj CHORAL SINGING AS A PROCESS OF TEACHING AND COMMUNICATION.....	195
Владимир Талевски, Ивана Талевска НАСТАВНИЦИТЕ ПО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ МЕЃУ ТЕОРИЈАТА И ПРАКТИКАТА.....	204
Стефанија Лешкова – Зеленковска, Анда Ислам МОДЕЛИ ЗА МУЗИЧКО ЕДУЦИРАЊЕ ВО ТРЕТО ДОБА – ИЗУЧУВАЊЕ МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ.....	214
Ленче Насев МУЗИЧКО ОБРАЗОВАНИЕ И ПОТРЕБА ЗА ДОЖИВОТНО УЧЕЊЕ.....	222
Тања Вујискиќ-Тодоровска ПЕДАГОШКИ МЕТОДИ НА БАЛЕТСКИОТ РЕПЕТИТОР ВО ПРОЦЕСОТ НА ОФОРМУВАЊЕ НА БАЛЕТСКА ПРЕТСТАВА.....	229
Irena Golubovikj-Plikj, Olivera Cekikj-Jovanovikj MODERNIZING SCIENCE LESSONS BY USING THE SCIENTIFIC (INQUIRY-BASED) METHOD.....	238
Марјан Малцев ФОРМИРАЊЕ ДВИЖЕЊА.....	249

Chapter IX

Moral education between traditional and modern values

Сузана Симоновска УЛОГАТА НА РОДОВОТО СЕНЗИТИВНО ОБРАЗОВАНИЕ ВО СОВРЕМЕНИТЕ ОПШТЕСТВЕНИ УСЛОВИ	260
Катерина Митевска Петрушева СТАВОВИ НА НАСТАВНИЦИТЕ ЗА ПОСТАВЕНОСТА НА МОРАЛНОТО ВОСПИТАНИЕ ВО СРЕДНОТО ГИМНАЗИСКО ОБРАЗОВАНИЕ	269
Благица Аризанова МОРАЛНОТО ВОСПИТАНИЕ МЕЃУ ТРАДИЦИОНАЛНИТЕ ВРЕДНОСТИ И СОВРЕМЕНОТО ЖИВЕЕЊЕ	280
Mirjana Bazikj THE CONCEPT OF CULTURE AND BASIC CHARACTERISTICS OF CULTURAL VALUES	288
Nadezhda Kaloyanova THE IMPACT OF VALUE MODELS ON CONTEMPORARY EDUCATION FOR STUDENTS AND PARENTS	300
Оливера Трифуновска СОДРЖИНИ И ФОРМИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА МОРАЛНОТО ВОСПИТАНИЕ	311
Tinka Ivanova, Asen Zlatarov RELIGIOUS EDUCATION IN BULGARIAN SCHOOLS – TRADITIONS AND NEW DIMENSIONS	321

Chapter X

Inclusive education

Наташа Чичевска – Јованова, Даниела Димитрова – Радојичкиќ ИНДИВИДУАЛЕН ОБРАЗОВЕН ПЛАН ЗА УЧЕНИЦИ СО ПОСЕБНИ ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ.....	330
Биљана Крстеска-Папик ИНТЕГРИРАНО ОБРАЗОВАНИЕ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	338
Љупчо Кеверески, Јасмина Старц КАРАКТЕРИСТИКИ НА ИНТЕРПЕРСОНАЛНАТА КОМУНИКАЦИЈА СО НАДАРЕНИТЕ И ТАЛЕНТИРАНИТЕ	347
Нела Радевска УЧИЛИШНАТА АКЦЕЛЕРАЦИЈА КАКО МОДЕЛ НА ПЕДАГОШКО ВОДЕЊЕ НА НАДАРЕНИТЕ УЧЕНИЦИ ВО ОСНОВНОТО УЧИЛИШТЕ.....	357
Елена Ачковска Лешковска ОБРАЗОВНИТЕ ИМПЛИКАЦИИ НА ТЕОРИЈАТА ЗА ПОВЕЌЕСТРАНИ ИНТЕЛИГЕНЦИИ НА Х.ГАРДНЕР	364
Vanja Manitašević, Jelena Anđelković, Branislav Randelović EMPOWERMENT OF TEACHERS FOR WORK WITH GIFTED CHILDREN.....	373
Наташа Станојковска-Трајковска, Биљана Марковска, Софија Арнаудова, Даниела Стојановска-Цинговска, Ристо Петров ДОСТАПНОСТ НА ВИСОКОТО ОБРАЗОВАНИЕ ЗА СТУДЕНТИТЕ СО ПОСЕБНИ ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ	383
Smiljana Zrilić, Vesna Bedeković INTEGRATED UPBRINGING AND EDUCATION ASSUMPTIONS IN CONTEMPORARY SCHOOLS: CURRICULUM, LEGISLATION, MODEL IMPLEMENTATION, COMPETENCES.....	395
Bojana Perić Prkosovački, Brkić Nina IS THE USE OF WEB 2.0 TECHNOLOGY POSSIBLE IN LEARNING? (Preview of a Pilot Study on the Use of Modern Information and Communication Technology in High School)	405
Jasmina Starc PROBLEMS OF ADULTS IN FURTHER EDUCATION INCLUSION: SURVEY RESULTS	414
Пелагија Терзијска СОЦИЈАЛНАТА МИКРО СРЕДИНА ВО МАСОВНОТО УЧИЛИШТЕ И УЧЕНИЦИТЕ СО ПОСЕБНО ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ.....	422

Chapter XI

Management in education

Trajan Gocevski THE ROLE OF ASYMMETRIC INFORMATION IN THE CHOICE OF UNIVERSITY FOR ACQUISITION OF HUMAN CAPITAL IN KNOWLEDGE IN THE COUNTRIES IN TRANSITION.....	432
Katerina Sapundzieva Dimova GOVERNANCE AND MANAGEMENT IN HIGH SCHOOLS IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA.....	444
Katerina Pejкова THE MODELS OF EDUCATIONAL MANAGEMENT IN FUNCTION OF HIGHER EDUCATION.....	453
Валентина Ангеловска-Ќлевска МЕНАѢИРАЌЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИОТ РАЗВОЈ НА НАСТАВНИЦИТЕ ОД ПРВИОТ ОБРАЗОВЕН ЦИКЛУС.....	462
Nevena Filipova EDUCATIONAL ADMINISTRATION AND MANAGEMENT OF EDUCATION – TRADITION AND INNOVATION.....	470
Валентина Јовева ОРГАНИЗАЦИЈА И УПРАВУВАЌЕ ВО ВОСПИТАНИЕТО И ОБРАЗОВАНИЕТО.....	478
Соња Мицевска-Тоточевска СОВРЕМЕНИ АСПЕКТИ ВО КРЕИРАЌЕТО НА УЧИЛИШНАТА КУЛТУРА.....	486
Snezana Mirascieva, Vlado Petrovski COMMUNICATION COMPETENCIES REQUIRED FROM MANAGERS IN EDUCATION.....	497
Соња Ристовска МЕНАѢИРАЌЕ СО ЧОВЕЧКИ РЕСУРСИ ВО УЧИЛИШНАТА ЗА СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ.....	505
Методија Стојановски, Весна Стојановска СОВРЕМЕНИ ПРИСТАПИ ВО УЧИЛИШНИОТ МЕНАѢИМЕНТ.....	516
Vjara Gyurova THE SCHOOL DIRECTOR AS AN EDUCATIONAL MANAGER.....	523

Наташа Чичевска – Јованова
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Филозофски факултет
Република Македонија

Даниела Димитрова – Радојичиќ
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, Филозофски факултет
Република Македонија

ИНДИВИДУАЛЕН ОБРАЗОВЕН ПЛАН ЗА УЧЕНИЦИ СО ПОСЕБНИ ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ

Апстракт

Индивидуален образовен план (ИОП) е училишен документ со кој се обезбедува прилагодување на воспитно-образовниот процес кон ученикот со посебни образовни потреби. Тој е развоен документ, во кој на основа на моменталното ниво на функционирање на ученикот се поставуваат краткорочни и долгорочни цели, се прават планови за нивна реализација, се следи остварувањето на истите и на основа на тоа се прават измени, дополнувања, се предвидуваат нови чекори и сл. ИОП се изработува и реализира тимски, и во него јасно се дефинирани задачите на секој член од тимот. Крајна цел на секој ИОП е да му се овозможи на ученикот образование во границите на неговите можности и способности, како и да се обезбеди атмосфера во одделението во кое ученикот ќе биде прифатен и задоволен.

За жал, нашата држава сè уште нема изготвено Правилник за утврдување на правото на ИОП, неговата примена и евалуација, поради што, не постои ниту унифицираност на овие планови на национално ниво. Во овој труд ќе биде презентираан модел на ИОП за учениците со посебни образовни потреби, вклучени во редовните училишта.

Клучни зборови: ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАНИЕ, УЧЕНИЦИ СО ПОСЕБНИ ОБРАЗОВНИ ПОТРЕБИ, ИНДИВИДУАЛЕН ОБРАЗОВЕН ПЛАН, НАСТАВНИЦИ, СТРУЧНИ СОРАБОТНИЦИ, ПОДДРШКА

Инклузијата претставува дел на големо светско движење, кое прокламира потполно вклучување на сите луѓе со инвалидност во сите сегменти на општественото живеење. Терминот инклузивно образование се однесува на филозофијата што промовира образование за сите ученици во редовните училишта.

Денес се смета дека областа на образованието е онаа клучна област од општеството која треба да биде придвижувач и реализатор на идејата за инклузија

преку заедничко образование на учениците со посебни образовни потреби (во понатамошниот текст: ПОП) со останатите ученици. Ученици со ПОП се сите оние деца и младинци кои имаат тешкотии во учењето како последица на попреченост или некои други неповолни околности, па им е потреба посебна помош и поддршка во текот на образованието.

Инклузивното образование претставува флексибилна и индивидуализирана поддршка на децата и младите луѓе со посебни потреби во рамките на редовното училиште (Jonson, 1995).

Инклузијата треба да овозможи секој ученик да се чувствува добредојден во училишната средина, со тоа што неговите специфични потреби и стил на учење ќе бидат земени предвид. Поради тоа што секој ученик различно го користи усвоеното знаење, целта на инклузијата е преку сопственото знаење, ученикот да постигне успех, исто како и неговите врстници кои рамноправно се вклучени во наставниот процес.

Инклузивното образование како интегрална компонента на целокупниот образовен систем што овозможува соодветна образование за сите, ги распознава и почитува различните потреби и способности, вклучувајќи ги различните стратегии на учење. Флексибилноста на системот се рефлектира врз методите и материјалите што се користат за да им се овозможи на децата со посебни потреби најефикасен пристап до редовните наставни програми (Јачова и сор., 2002).

Индивидуален образовен план (во понатамошниот текст: ИОП) е напишан документ, чија основна задача е на ученикот со посебни образовни потреби да му обезбеди специјализирана или индивидуална помош во училиштето. Функцијата на изработката на овој план е да го поттикне развојот на детето.

Smith (1990) истакнува дека Индивидуалниот образовен план е договор за тоа како ќе се води, насочува и документира специјално креираното образование за секој ученик со посебни образовни потреби, базирано врз неговите индивидуални образовни, социјални, емоционални и други потреби.

Според законот на Американското одделение за образование од 2000-та година (U.S. Department of Education, 2000), индивидуалниот образовен план, треба да содржи извесни информации за учениците и образовниот програм, што во целост ќе ги задоволат индивидуалните образовни потреби на учениците.

Овие информации вклучуваат:

- моменталното ниво на образовните можности;
- мерливите цели и задачи на програмот;
- специјалното образование и сродните услуги;
- опсегот на учество на детето со посебни образовни потреби во колектив со деца непопречени во развојот;
- точниот опис како ќе биде мерен напредокот на детето и на кој начин ќе бидат информирани родителите за напредокот;
- опсегот на модификацијата која ќе биде применувана кога детето ќе биде тестирано со државни или со тестови кои се применуваат во одредена област (овде се мисли на тестови на достигнувања кои се користат за

деца од редовната популација на територијата на САД, на крајот од секоја училишна година, а служат како показатели за успешно работење на училиштето);

- датумите и местото каде ќе се извршат услугите;
- точниот опис на преодните услуги кои ќе бидат неопходни за ученикот да ги оствари постобразовните цели, почнувајќи од 14 година (или порано) (во нашата популација тоа би се однесувало на услугите кои се неопходни на ученикот да му се обезбеди средношколско образование, односно, професионално оспособување);
- точниот опис на преодните услуги кои ќе му помогнат на детето да се подготви да го напушти училиштето почнувајќи од 16 година (или порано);
- точниот опис на начинот на кој ќе му се објаснат на ученикот правата и помошта која му припаѓа и која може да ја оствари почнувајќи најмалку една година пред полнолетството.

Во нашата држава, не постои Правилник за утврдување на правото на индивидуален образовен план, неговата изработка, примена и вреднување во редовните предучилишни установи, основни и средни училишта. Право на ИОП би требало да има секој ученик кој има потреба за дополнителна поддршка поради потешкотии во пристапот, вклучувањето, учеството или напредувањето во воспитно-образовната работа, особено ако истите влијаат на остварувањето на општите образовни цели. Имено, право на ИОП би имал ученикот кој:

1. има потешкотии во учењето (поради специфични пречки во учењето, или проблеми во однесувањето и емоционалниот развој);
2. има пречки во развојот или инвалидност (телесна, моторна, сетилна, интелектуална или комбинирана);
3. потекнува, односно живее во социјално нестимулативна средина (социјално, економски, културно, јазично сиромашна средина или долготрајно престојува во здравствена, односно социјална установа);
4. од други причини остварува право на поддршка во образованието;
5. со исклучителни способности (Lazor, Marković и Nikolić, 2008).

Доколку во постапката на следење на напредокот на ученикот, се утврди дека ученикот не ги остварува очекуваните резултати или истите се под нивото на општите и посебните стандарди, се пристапува кон собирање податоци, со цел утврдување на подрачјата за кои постои потреба за дополнителна поддршка и се пристапува кон отстранување на физичките и комуникациските пречки (индивидуализиран начин на работа) во воспитно-образовната работа.

Отстранувањето на физичките и комуникациските пречки во училиштето се остварува по пат на:

- прилагодување на просторот и условите во кои се одвива наставата (отстранување на физичките бариери, осмислување на дополнителни и посебни форми на активности, изработка на посебен распоред на активности итн.);
- прилагодување на методите на работа, наставните средства и помагала и дидактичкиот материјал (особено при обработка на нови содржини), начинот на задавање на задачите, следење на брзината и темпото на напредување, начинот на усвојување на содржината, проверка на знаењата, организација на учењето, поставување на правила на однесување и комуникација (Службени гласник РС, 2010).

ИОП се изработува ако претходното прилагодување и отстранување на физичките и комуникациските препреки не довеле до остварување на општите цели на образованието и воспитанието, односно до задоволување на образовните потреби на ученикот со ПОП.

ИОП може да се пишува за дел или област во рамките на еден наставен предмет, група наставни предмети или за сите содржини, односно наставни предмети предвидени за одделението кое го посетува ученикот со ПОП.

Во изработката на ИОП-от учествува мултидисциплинарен тим составен од: одделенскиот наставник (класен раководител); предметен наставник; стручен соработник и дефектолог; родител, односно старателот на ученикот со ПОП; и ученикот со ПОП (во погорните одделенија). На барање на родителите во тимот може да се вклучат и други професионални профили, кои имаат знаење или специјализација за посебните образовни потреби на ученикот (офталмолог, физијатар, итн.).

Анализирајќи ги различните модели на ИОП, во литературата и практиката, може да се констатира дека доминираат следните сегменти:

- преглед на силните и слабите страни на ученикот;
- моментално ниво на училишни знаења и функционални способности;
- годишни цели специфични за ученикот;
- преглед на програмите и сервисите кои се влучени;
- неопходни модификации за оценување на постигнувањата на ученикот;
- следење на напредокот на ученикот;
- улогата на родителот во реализација на целите на ИОП во домашни услови.

Во ИОП-от се дефинираат долгорочните и краткорочни цели.

Долгорочните цели (најчесто се поставуваат за една учебна година) укажуваат на тоа што може да очекуваме од ученикот да совлада во текот на една учебна година. Кога се поставуваат вакви цели мора да се води сметка за неколку работи. Најпрво, мора да постои директна врска меѓу моменталното ниво на можностите на ученикот и годишните цели. По извршената процена на ученикот, потребно е да се направат годишни цели за секоја област на развој и учење, која сме ја идентификувале како неразвиена или слабо развиена. Понатаму, мора да се води сметка за приоритетните

потреби на детето. Годишните цели мора да бидат поставени така што во потполност ќе им бидат јасни на сите членови на ИОП тимот, но и на родителите на ученикот.

Краткорочните цели претставуваат мали области кои ученикот треба да ги совлада за да ја оствари годишната цел. Тие воедно се и патокази за остварливост на поставените долгорочни цели и исправноста на процената. Се смета дека е неопходно да се проверуваат почесто, дури и дневно процените за остварливоста на целите и задачите и да се врши брза исправка на поставените задачи, што е една од најважните вредности на ИОП.

Осмислувањето на добри цели, соодветни на специфичните потреби на детето е најважниот дел за целиот процес. Голем број едукатори имаат тенденција да користат SMART цели (specific, measurable, achievable, relevant, time limited), односно цели кои се: специфични, мерливи, реални (остварливи), релевантни и временски ограничени (Peterson, 2011).

Според Bateman and Nett (2006) „мерната цел може да биде измерена така како што е напишана, без дополнителни информации”. Понатаму, мерните образовни цели содржат задачи кои му се даваат на ученикот, начинот на кој очекуваме ученикот да ги реши задачите, и критериумите, односно нивото кое ученикот би требало да го задоволи. Практично, тоа би изгледало вака: кога на Милан ќе му се даде да чита текст за второ одделение, тој ќе прочита 60 букви во минута (со не повеќе од 2 грешки), или Елена ќе препише 20 букви во минута, потполно правилно (без грешки). Значи, поставените цели и задачи мора да бидат целосно прецизирани и јасни.

ИОП е динамичен документ затоа што како детето напредува тој се менува. Типично време за изработка на ИОП-от е:

- иницијален ИОП се прави пред поаѓање на детето во училиште, врз основа на првичните податоци добиени од родителите, воспитувачите, здравствените работници;

- во текот на образованието во склад со потребите на ученикот со ПОП.

Кога се прави промена на ИОП-от?

Ако ученикот со ПОП ги постигне планираните резултати пред очекуваниот рок, тимот одредува нови цели.

Кога настапуваат природни развојни промени кај ученикот со ПОП (пубертет).

Кога настануваат промени во животот на ученикот кои бараат успорување на темпото (развод, смрт).

На барање на било кој член од тимот, кој забележал промени во однесувањето на ученикот и може истите да ги аргументира.

Секоја промена во опкружувањето на детето подразбира ревизија на ИОП-от (болест на детето. итн).

Денес во нашите редовни училишта евидентна е разноликост при изработката, примената и вреднувањето на ИОП-от. Поради тоа, постои потреба во најскоро време на национално ниво истите да се унифицираат и верифицираат.

Сигурно дека процесот на инклузија во основното образование во нашата Република, како флексибилен процес останува отворен за имплементација на искуствата и сознанијата од светот, во периодот што е пред нас. Почетните резултати се видливи. Имено, постојат волја и стручни капацитети за постепено редижајнирање на традиционалните модели на образование, што широко ќе ги отворат вратите на инклузијата во образованието.

„ДЕЦАТА КОИ УЧАТ ЗАЕДНО, УЧАТ ДА ЖИВЕАТ ЗАЕДНО!“

Литература

- Bateman, B. D., & Herr, C.M. (2006). Writing measurable IEP goals and objectives. Verona, Wisconsin: Attainment Company.
- Јачова, З., Самарциска-Панова, Ј., Лешковски, И., & Ивановска, М. (2002). Прирачник за проектот Инклузија на децата со посебни образовни потреби во редовните училишта во Р.М. Скопје: Биро за развој на образованието.
- Jonsson, T. (1995). Inclusive Education. UNDP, Geneva.
- Lazor, M., Marković, S., & Nikolić, S., (2008). Priručnik za rad sa decom sa smetnjama u razvoju. Novi Sad: LitoStudio.
- Министерство за образование и наука. (2004). Национална програма за развој на образованието во РМ 2005-2015, Скопје: Фондација Институт отворено општество Македонија.
- Peterson, D. (2011,08 21). How To Write SMAART Goals and Objectives. Continuing Education. Retrived from: <http://adulted.about.com/od/personaldevelopment/ht/smaartgoals.htm>
- Правилник о близим упатствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање (2010). „Службени гласник РС”, број 76/10.
- Smith W. S. (1990). Individualized Education Programs (IEPs) in Special Education - from Intent to Acquiescence. Exceptional Children, Vol. 57. Retrieved from: <http://www.questia.com/googleScholar.qst?docId=5000120924>
- U.S.Department of Education, Guide to individualized education program. Washington, DC: ERIC Document Reproduction Services, 2000.

Natasha Chichevska – Jovanova
University “Ss. Cyril and Methodius” -Skopje, Faculty of Philosophy
Republic of Macedonia

Daniela Dimitrova – Radojichikj
University “Ss. Cyril and Methodius” -Skopje, Faculty of Philosophy
Republic of Macedonia

INDIVIDUAL EDUCATIVE PLAN FOR PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIVE NEEDS

Short content

An individual educative plan (IEP) is a school document which enables adjustment of the school-educative process to the pupil with special educative needs. It is a developmental document, in which according to the actual operational level of pupils' functioning there are set short-term and long-term goals, there are plans for its realization, monitoring of the achievements, and according to the results there are made changes, additions, predicting new steps and etc. The IEP prepares and realizes team, with clear definition of the tasks of each team member. The final goal of each IEP is to enable education of the pupil in the frames of its opportunities and capabilities, as well as to provide an atmosphere in the class, where the child will be accepted and satisfied.

Unfortunately, our country still has not prepared Rules for determination of the right of IEP, its application and evaluation; therefore there is not unification of these plans, on the national level. In this paper will be specified a model of IEP for pupils with special educative needs, included in the regular schools.

Key words: INCLUSIVE EDUCATION, PUPILS WITH SPECIAL EDUCATIVE NEEDS, INDIVIDUAL EDUCATIVE PLAN, TEACHERS, EXPERT COWORKERS, SUPPOR